

Sammendrag situasjonsrapportering - Vår 2022

Hensikten med situasjonsrapporteringen er å få en oversikt over situasjonsbildet slik at Landbruksdirektoratet kan videreformidle informasjon til øvrig forvaltning, næring og forskning og slik oppnå en felles forståelse av gjeldende situasjon.

Situasjonsrapport fra Landbruksdirektoratet – tom. uke 23

Hendelse: Barkbiller, stormskader, skogbrann

1. Situasjonsbilde

Landbruksdirektoratet vil be om situasjonsrapporter fra aktuelle statsforvaltere ved høy risiko/ høy risiko lokalt etter oppdatert risikovarsel, eller ved bekymring for skogsituasjonen. Etter periode 1 har direktoratet bedt Statsforvalteren i Vestfold og Telemark om situasjonsrapport for våren 2022 og frem til og med uke 23 da risikoen for utbrudd av stor granbarkbille vurderes som høy lokalt i Vestfold. I tillegg til å rapportere om barkbiller har Landbruksdirektoratet bedt om at situasjonsrapporteringen inkluderer stormskader og skogbrann inn i skogskadebildet denne sesongen.

Varselet for risiko for utbrudd etter periode 1 (uke 17-21) ble gitt fredag 27. mai 2022. Varselet er gitt av Landbruksdirektoratet etter råd fra NIBIO.

- **Sone 1: Risikoen** vurderes som høy lokalt i Vestfold hvor snittet var høyere enn foregående år og noen lokaliteter hadde 11 000- 16 000 biller per felle (Sande, Re og Hof). Lite nedbør i perioden kan ha bidratt til tørkestressede trær og det er enkelte rapporter om angrep på stående trær. Enkelte lokaliteter i Telemark og Østfold hadde også forholdsvis høye fangsttall (Drangedal, Hobøl), men risikoen i disse delfylkene vurderes ikke som høy. Risikoen vurderes som lav i Agder hvor antall biller per felle var vesentlig lavere enn andre steder i sonen.
Usikkerheten for varselet vurderes som middels.

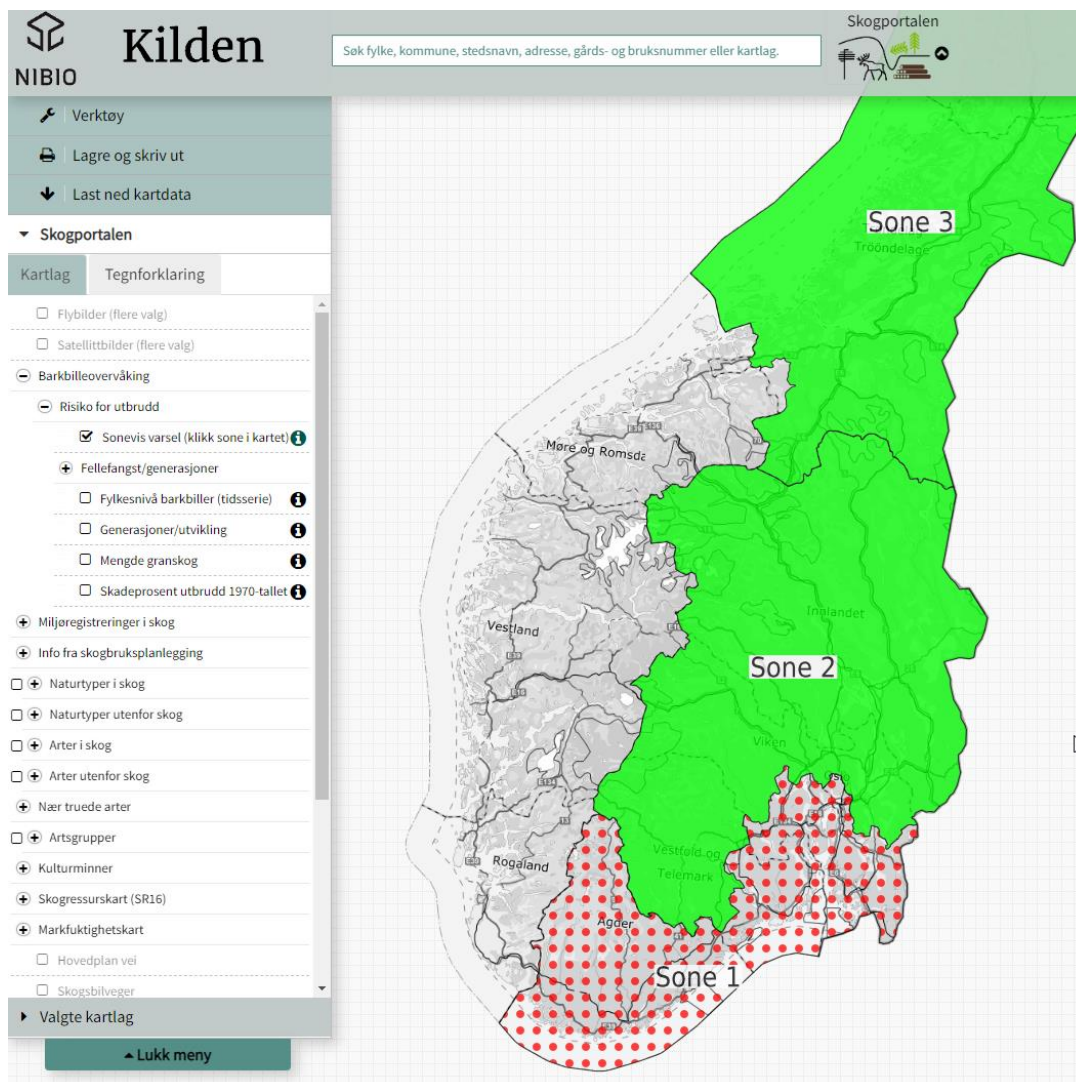
Flere forhold gir middels usikkerhet om videre forløp:

- o Flere lokaliteter hadde et høyt nivå av barkbiller i forrige sesong, og lokalt i Vestfold og Telemark var det også skader på skog i 2021.
 - o Langvarig tørke fra mars til mai kan ha gjort grantrærne mer mottakelige for billeangrep.
 - o En varm sesong videre vil også øke sjansen for to generasjoner og to angrepsperioder.
- **Sone 2: Risikoen** vurderes som lav så langt i sesongen. Periode 1 har vært tørr, og fellefangstene er ikke spesielt høye. Risikonivået var også lavt i forrige sesong.
Usikkerheten for varselet vurderes som middels.

Flere forhold gir høy usikkerhet om videre forløp:

- o Flere områder hadde store vindfellinger i vintersesongen, og vindfall av gran kan bidra til oppformering av granbarkbiller gjennom 2022- sesongen. Dette kan eventuelt føre til økt skade på stående skog senere i år.

- Langvarig tørke i april og mai kan ha gjort grantrærne mer mottakelige for billeangrep.
 - **Sone 3: Risikoen** vurderes som lav så langt i sesongen. Risikonivået var også lavt i forrige sesong. Periode 1 har vært kald og fellefangstene viser et lavt nivå. Flere områder hadde snø inn i periode 1.
- Usikkerheten** for varselet vurderes som lav.

Stormen 19. november 2021 og følgende stormhendelser vinteren 2021-2022 førte til store vindfall i fylkene Innlandet, Oslo og Viken og Vestfold og Telemark. Landbruksdirektoratet har etter dette hatt månedlige møter med skognæring og berørte statsforvaltere for å få en felles situasjonsforståelse, følge med på situasjonsutviklingen, vurdere tiltak og løfte problemstillinger. En felles risikovurdering er gjennomført i hvert møte. Fokus i møtene har vært å redde verdier, hindre billeoppblomstring og sikre foryngelse.

De første anslagene i januar fra statsforvalterne på omfanget av stormskader ble anslått til ca. 1,3 mill. kubikkmeter. Skogbrand forsikringsselskap anslø at skadeomfanget lå på ca. 1,5- 1,7 mill. kubikkmeter i samme periode. Det siste anslaget fra Skogbrand forsikringsselskap ligger rundt 2 mill. kubikkmeter.

De store vindfallene kan potensielt utgjøre en risiko for utbrudd av stor granbarkbille. Kolonisering av vindfall tar tid, og eventuelle angrep på stående skog ventes tidligst i 2023. Flere faktorer vil spille inn på videre forløp.

En tørr vår i sørligere deler av Norge ga flere skogbranner. Det er svært uheldig om det skulle oppstå skogbrann i vindfallområder. Dette kan være områder som er vanskelig tilgjengelige og eventuell brannslukking i slike områder kan være krevende. Det er viktig at skogeiere følger med i egen skog. De fleste skogbranner kan enkelt slukkes i tidlig fase, men kan utvikle seg til komplekse hendelser som kan true liv, helse og materielle verdier over store områder om de får utvikle seg fritt.

Rapportering uke 23:

- Vestfold og Telemark:

Ved første tømning av feller i barkbilleovervåkingen i kommunene i Vestfold og Telemark i 2022 (23. og 24. mai), var det i gjennomsnitt 5 349 biller per felle. Det er en vesentlig økning fra 2021, da tilsvarende tall var 1 347. Første felletømning foregikk før det hadde vært noen periode med varme som skulle tilsi at det lå til rette for hovedsverming av granbarkbiller. Sammenlignet med 2021, har imidlertid våren 2022 vært tørr med mye sol, og det kan hende at oppvarming som følge av kraftig solinnstråling kan ha ført til sverming lokalt.

I pinsen, 3.-6. juni, var det temperaturer som kunne tilsi massiv sverming i Vestfold og Telemark. Statsforvalteren har vært i kontakt med flere skogbruksledere i skogeiersamvirkene og skogansvarlige i kommunene for å få lokal informasjon om billeangrep. I alle Vestfold-kommunene og i Grenland er det observert at tømmerlunnene som ligger ved vei er pepret med innboringer av stor granbarkbille. Det er også observert nye innboringer på vindfall. Ingen har observert angrep på stående skog i noen særlig grad, men det er så få dager siden pinse at næringsaktørene og kommunene ikke har hatt mange dager i felt siden det.

Ut fra beskrivelsene fra skogbruksledere, er Holmestrand den kommunen hvor det er observert mest billeaktivitet. Det stemmer med resultatene fra første felletømning. I Holmestrand er det også betydelige stammebrekkskader fra snø vinteren 2020/2021 som ikke er ryddet ferdig enda.

En av de store tømmerkjøperne vil ha full stopp i avvirkningen i uke 26 og 27 og driftslagene må i tillegg stå i enten uke 25 eller uke 28. Ifølge tømmerkjøperen er de godt a jour med innkjøring av tømmer fra veilager.

Skogbruksleder og kommunen i Hjartdal har observert svært lite billeaktivitet. Det er positivt, da Hjartdal er en kommune som ble kraftig rammet av stormen i november 2021 og som har mye vindfelt tømmer som potensielt kan føre til økning i granbarkbillebestanden lokalt.

Drangedal kommune hadde ett fellested med overraskende høy fangst i første periode. De siste årene har det vært liten forekomst av granbarkbiller i Drangedal. Skogbruksleder har ikke observert billeaktivitet, men informerte om at fellene står på et sted hvor det er tatt ut svært mye gran siste år.

En annen stor tømmerkjøper vil ikke ha kollektiv stopp i avvirkningen, men ferieavvikling vil som normalt føre til noe redusert avvirkning.

I de årene Statsforvalteren har oversikt over, har det vært klart størst billefangster i andre felletømming. Det er trolig svært stor aktivitet av granbarkbiller i skogen nå. Våren var meget tørr helt frem til slutten av mai. På målestasjonene i Vestfold og sør, vest og nord i Telemark har det kommet 50-60 mm nedbør siste 30 døgn, mens det har kommet mindre (drøyt 30 mm) midt i Telemark. Nedbøren de siste ukene gir grunn til å håpe at stående skog er noe mindre stresset enn for kort tid siden.

Skogbrannfaren er redusert som følge av nedbør de siste ukene, og DSB har endret skogbrannfareindeksen til «ingen fare» eller «noe fare». Det er imidlertid ikke meldt nedbør i kommende 10-dagersperiode, og i store deler av fylket har DSB hevet skogbrannfareindeksen til «fare» allerede fra uke 24.

Når det gjelder stormskader, pågår det oppryddingsarbeid for fullt i kommunene som ble hardest rammet i Vestfold og Telemark. Statsforvalteren skal til Hjartdal kommende uke for å se på skadesituasjonen, ulike driftsopplegg, bruk av tilskuddsmidler og progresjon i oppryddingsarbeidet.

Skogeiersamvirkene har sagt at de prioriterer oppryddingshogst i vindfelt skog og hogst av frisk granskog i nærheten av granskog som ble angrepet av granbarkbiller i fjor, og at det første ikke skal gå på bekostning av det siste.

Kommende uke vil Statsforvalteren ta kontakt med en av de store tømmerkjøperne for å undersøke deres mulighet for å sette inn flere driftslag, og eventuelt mer skogbrukslederkapasitet, i Holmestrand. Vi vil også drøfte om det kan være aktuelt å unngå sommerstopp i avirkningen i Holmestrand.

2. Mediebilde og budskap

Flere aviser og medier har hatt fokus på de store stormskadene gjennom vinteren. Flere skogbranner har også vært løftet frem i media.

NIBIO har en pågående artikkelserie om stor granbarkbille i magasinet Skog. Denne omfatter ni korte artikler med informasjon om barkbillens biologi, skadepotensiale og samfunnsmessige betydning. Første artikkel har vært på trykk, resten følger utover året. Artikkelen vil også bli publisert på Landbruksdirektoratets nettsider.

Landbruksdirektoratet har videresendt tidligere publiserte artikler om stor granbarkbille skrevet av to forskere ved NIBIO til statsforvalterne. Forfatterne har godkjent at innholdet i disse artiklene kan brukes av statsforvaltere og andre dersom de ønsker å legge ut mer informasjon om granbarkbiller på sine nettsider.

Landbruksdirektoratet har oppdatert egne nettsider med informasjon om skogskader og beredskap i skog vinteren og våren 2022. Nettsidene inneholder informasjon om barkbilleberedskap, stormfelt skog og skogbrann. I tillegg har Landbruksdirektoratet hatt nyhetssaker om stormskader og skogbrann.

Rapportering uke 23:

- Vestfold og Telemark:

Det har ikke vært felles fremstøt fra offentlig forvaltning og skognæring overfor mediene i forbindelse med barkbillesituasjonen hittil i år. I 2021 samordnet vi pressemeldinger til regionale medier, og vi fikk nyhetssaker i radio, TV og på nett i NRK regionalt i juni 2021.

Erfaringen fra i fjor var at mediasakene ikke engasjerte skogeierne til å se etter skader og bestille hogst, og vi var enige om at august trolig er et bedre tidspunkt for et mediefremstøt, selv om første generasjon av granbarkbiller i år allerede har gjort skade da.

Viken Skog hadde en egen nettsak om risikoen for granbarkbiller 2. juni. Ellers har både Statsforvalteren, AT Skog og Viken Skog hatt nettnyheter om skogbrannfaren i vår. Dette har vært tema også i nasjonale medier og TV. Stormskadene i november og januar og påfølgende fare for oppblomstring av granbarkbiller fikk mye oppmerksomhet i regionale og nasjonale medier og på næringens og Statsforvalterens nettsider.

3. Tiltak som er iverksatt

Landbruksdirektoratet gjennomfører månedlige møter med statsforvaltere og skognæring etter stormen 19. november 2021. Det gjøres en felles risikovurdering av skogsituasjonen ved slutten av hvert møte.

Landbruksdirektoratet har utarbeidet retningslinjer for tilskudd til opprydding av vindfall etter stormen 19.11.2021 og tilsvarende hendelser deretter vinteren 2021/2022. Det ble innhentet innspill fra statsforvalterne og skognæringen i forbindelse med utarbeidelsen av retningslinjene.

NIBIO, Skogstyrelsen Sverige og Landbruksdirektoratet hadde et møte om stor granbarkbille og erfaringsutveksling i januar. Skogstyrelsen orienterte om prosjektet «Stoppa borrharna» og barkbilleproblematikk i ulike deler av Sverige. NIBIO orienterte om barkbillesituasjonen i Norge og risikovurderingen i Kilden. Landbruksdirektoratet orienterte om arbeidet med beredskapsplan for stor granbarkbille.

Det ble i mars avholdt et felles møte mellom skognæring, skogindustri og Landbruksdirektoratet for å diskutere behov for mellomlagring av tømmer. Det ble konkludert med at det i 2022 trolig ikke vil være behov for mellomlagring av tømmer, men ved større hendelser vil det være nødvendig å finne egnet sted. Det ble foreslått å jobbe videre med tema gjennom konkrete problemstillinger. Landbruksdirektoratet skal undersøke hvordan dette kan tas videre.

I februar ble det avholdt møte mellom Norges vassdrag- og energidirektorat og Landbruksdirektoratet. Tema for møtet var roller og ansvar ved vindfelt virke i vassdrag etter spørsmål fra Statsforvalteren i Innlandet. Landbruksdirektoratet tok kontakt med statsforvalteren i Innlandet, Oslo og Viken og Vestfold og Telemark for å undersøke omfanget av vindfelt virke i vassdrag. I Innlandet var det to kommuner (Øyer og Sør- Aurdal) hvor dette kunne være et problem. I mars ble det avholdt et nytt møte mellom Norges vassdrag- og energidirektorat, Statsforvalteren i Innlandet og Landbruksdirektoratet for å drøfte de konkrete problemstillingene. Det ble konkludert med at det ikke var nødvendig å iverksette spesielle tiltak denne gangen.

Landbruksdirektoratet har publisert et notat om ansvar og roller knyttet til farer for flom grunnet vindfall i vassdrag på direktoratets nettside om stormfelt skog.

I juni ble det gjennomført et innspillmøte for barkbiller. NIBIO orienterte om status for barkbilleovervåkingen, risiko etter vinterens vindfelling, nytt kartlag med potensiale for 2.generasjonsbiller i Kilden, artikkelserie om granbarkbille og oppgradering av innleggingsportal i barkbilleovervåkingen. Landbruksdirektoratet orienterte om status for faglig beredskapsplan, stormopprydding og prognoser, og forventninger til

situasjonsrapporter sommer 2022. Statsforvalterne ble oppfordret til å dele erfaringer fra møter i kontaktutvalgene, og det ble åpnet for innspill, spørsmål og forventninger til sesongen 2022.

Rapportering uke 23:

- Vestfold og Telemark:

Utover økt kommunikasjon med skogeiersamvirkene og informasjon til kommunene, er det ikke iverksatt beredskapstiltak.

4. Forventet utvikling

Oppryddingsarbeidet i vindfallhogst pågår, og aktørene melder om at de vil fortsette utover høsten. Det er tørt flere steder og det meldes om at noe av vindfallvirket begynner å tørke. Dette kan øke faren for skogbrann og gjøre virket mer tilgjengelig for angrep av barkbiller. Det kan også føre til redusert virkeskvalitet.

Rapportering uke 23:

- Vestfold og Telemark:

Vi forventer store billeangrep lokalt i vår/sommer og lokale tap av tømmerverdi fordi skogeierne ikke bestiller host i tide og det ikke er driftskapasitet til å gjennomføre all bestilt avvirkning i det korte tidsvinduet fra billene invaderer et tre til det mister sin kvalitet som ferskt virke.

5. Tiltak som vurderes iverksatt

Skogskadesituasjonen i år er sammensatt og det er viktig at man følger med på situasjonsutviklingen og melder inn dersom store bekymringer oppstår. Tiltak vil vurderes fortløpende avhengig av situasjonsutviklingen.

Rapportering uke 23:

- Vestfold og Telemark:

Som nevnt under punkt 1, vil Statsforvalteren ta kontakt med en tømmerkjøper for å etterspørre mulighet for omprioriteringer av driftskapasitet i sommer. Dersom frisk granskog i nærheten av skog som ble angrepet av barkbiller i fjor ikke blir avvirket innen juli, er det fare for at virket taper sin verdi og at billebestanden øker gjennom to produserte generasjoner i år.

Resultatene fra andre tømning av feller i barkbilleovervåkingen 13. og 14. juni vil være avgjørende for behov for ytterligere tiltak, ressurser og bistand fra sentralt nivå.

Neste sammendrag av situasjonsrapportering fra Landbruksdirektoratet kan ventes i uke 27.